

R I I G I K O G U

8. istungjärk. **Protokoll nr. 176 (34).** 1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine ja muutmise. — 2. Komisjonide täiendawad walimised. — 3. Asunikkude ehituslaenu seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 4. Ühispiimatalituste riiklise laenu seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 5. Pühade ja puhkepäewade seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 6. Wannutatud adwokaatide tasu ajutise taksi muutmise seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 7. Seadus kaitsewäkke teenistusse wõtmise ja sellest wabastamise kohta 1923 aastal — redaktsioon. Wastu wõetud. — 8. Awalikkude keskkoolide seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 9. Wiru maakonnawalitsusele 480.000 margalise laenu andmise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 10. Seaduseelnõu wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse muutmise kohta. — Päewakorral. — 11. Riigikogu kodukorra täiendamine seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Rahwaalgatuse nõudmine algkoolide-seaduse muutmise kohta. Päewakorralt kõrwaldatud. — 13. Maamaksu tõstmise seadus Petserimaal ja Naroowa-tagustes waldades — III lugemisel. Tagasi lükatud. — 14. Petseri maakonnawalitsuse sõjaaegsete riigiwõlgade kustutamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 15. Maaseaduse § 23 täiendamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 16. Teise rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genuas wastuwõetud laewaõnnetuse korral tööpuuduse eest maksetawa kahjutasu kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 17. Teise rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genuas wastuwõetud merimeestele töömuretsemise wahetalituse kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 18. Teise rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genuas wastuwõetud merilaewanduses tööjõuna tarwitatawate laste wanaduse alammäära kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 19. Rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega ühinemise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud.

Riigikogu koosolek 7. detsembril 1922 a. kell 5 p. 1.

Kokku on tulnud 76 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem**, wahepeal abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **W. Pezold**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kukk**, põllutööminister **B. Rostfeldt**, tööhoolekandeminister **Chr. Kaarna**, siseminister **K. Einbund**, haridusminister **A. Weiderman**.

Koosolek algab kell 5.25 min.

1. Päewakorra täiendamine ja muutmise. Juhataja **A. Kerem**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra kohta on järgmine kirjalik ettepanek tulnud (loeb): „Riigikogu juhatusesele. Palun tänase koosoleku esimeseks päewakorra-punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised ja teatan, et mäeseaduse komisjonist on tagasi astunud Riigikogu liige **O. Amberg**. Panen ette tema asemele mäeseaduse komisjoni walida **L. Raudkepp'i**. Kristliku rahwaerakonna rühma nimel **W. Linnamägi**.“

Peale selle on juhatusesele järgmine kiri tulnud (loeb): „Riigikogu juhatusesele. Kuna kristliku rahwaerakonna rühm oma 6.

skp. juhatusesele antud esitise tagasi wõtab, siis palun esitist päewakorrast ära wõtta.“

Kuna kristlik rahwaerakonna rühm oma esitise tagasi on wõtnud, langeb päewakorra-punkt 10-nes*) selle tagajärjel wälja. Peale selle on juhatusese poolt päewakorra-punkt 9-da redaktsioon järgmiselt muudetud: „Riigikogu kodukorra täiendamise seadus — kodukorra komisjoni ettepanek.“

P. Keerdo (wäljasp. rhm.): Täna-hommikus Riigikogu koosoleku päewakorras oli terve rida arupärimisi, mille kiire iseloom on, eriti kolmel arupärimisel, mis käsitawad ühte ja sedasama küsimust — Inglis-Balti laewatehase tööliste paljade mitte wäljamaksmist. Need töölisel on juba nädalate kaupa ilma palgata ja sellepärast on see küsimus wäga tähtis ja sellepärast teen ma ettepaneku täiendada tänast päewakorda kõigi, hommikusel koosolekul arutamata jäänud küsimustega, ja wõtta need punktid 3—12 tänase koosoleku päewakorda 1—10 punktina.

Juhataja **A. Kerem**: On ettepanek päewakorra esimeseks punktiks wõtta komisjoni täiendawad walimised. Peale selle rkl. **Keerdo** ettepanek —

*) Kristlik rahwaerakonna Riigikogu rühma esitis algkoolide-seaduse muutmise kohta rahwaalgatuse korras.

wõtta 1—10 päewakorra-punktideks hommikuse koosoleku päewakorras olnud punktid 3—12. Päewakorra 10. punkt langeb iseenesest wälja, kuna kristlik rahwaerakond oma esitise tagasi on wõtnud.

A. Jürgenstein (rhw.): Härra Keerdo põhjendas oma ettepanekut sellega, et töölistel ilma palgata on. Nagu ma lehtedest lugenud olen, on aga nende tööliste palgad nüüd wälja maksetud ja sellepärast arwan mina, et nende küsimustega ilmaaegu aega wiita ei maksa ja wõiks neid sellepärast wälja jätta.

Juhataja **A. Kerem**: Asun hääletamisele. Palun neid, kes ettepaneku poolt on, et esimeseks päewakorra-punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega esimene päewakorra-punkt otsustatud.

Siis oleks järgmine ettepanek rkl. Keerdo poolt, et hommikuses päewakorras olnud punktid 3—12 asetada tänasesse päewakorda 1—10 punktini. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasi lükatud. Sellega oleks päewakord kindlaks määratud. — Riigikogu läheb esimese päewakorra-punkti juurde.

2. Komisjonide täiendawad walimised. Siis on tagasi astunud mäeseaduse komisjonist rkl. Amberg ja ette on pandud tema asemele rkl. Raudkepp'i walida. (Hääletatakse.) Sellega on nähtawa enamusega ette pandud kandidaat walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

3. Asunikude ehituslaenu seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni komisjon paneb ette selle seaduse redaktsiooni kinnitada ilma mingisuguste redaktsiooniliste muudatusteta, nii nagu ta kolmandal lugemisel on wastu wõetud.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

4. Ühispiimatalliste riiklise laenu seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni komisjon paneb ette ka selle seaduse redaktsiooni muutmata wastu wõtta, nagu ta kolmandal lugemisel wastu wõeti.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

5. Pühade ja puhkepäewade seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni komisjon paneb ette ka pühade ja puhkepäewade seaduse teksti ilma mingisuguste redaktsiooniliste muudatusteta wastu wõtta.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

6. Wannutatud adwokaatide tasu ajutise taksi muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni komisjon paneb ette wannutatud adwokaatide tasu ajutise taksi muutmise seaduse teksti ka muudatusteta wastu wõtta.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

7. Seadus kaitsewäkke teenistusse wõtmise ja sellest wabastamise kohta 1923 aastal — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: Redaktsiooni komisjon paneb ette selles seaduses § 1-es paar muudatust teha. Seal on nähtawasti midagi wälja jäänud ja lause ei ole mitte täiesti korras. Selle-

pärast paneb redaktsiooni komisjon ette § 1-se esimeses reas lugeda „wiimasel neljal kuul“. Seal seisab aga „wiimase nelja kuu“.

Sellesama paragrahwi teises reas sõnade „esimese nelja kuu“ asemel lugeda „esimesel neljal kuul“.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürgenstein:** Redaktsiooni komisjon paneb ette sellesamas paragrahwis sõnade „sõjawäeteenistus“ asemele wõtta sõna „wäeteenistus“, nagu seal ka enne on olnud.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on kõik parandused wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. Awalikkude keskkoolide seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein:** Redaktsiooni komisjon paneb ette kinnitada „Awalikkude keskkoolide seaduse“ teksti järgmiste redaktsiooniliste parandustega (loeb): 1) § 32 „klassi lühema ajaga läbi teha“ asemel lugeda „klassi lühema ajaga lõpetada“.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): Teiseks paneb redaktsiooni komisjon ette § 56 sõnade „õpetajad on määratud“ asemel lugeda „õpetajad on määratud“, kui nad palgaseaduses ette nähtud“. (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega wastu wõetud ja seega awalikkude keskkoolide seaduse redaktsioon kinnitatud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. Wiru maakonnawalitsusele 480.000-margalise laenuandmise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Ehrlich:** Keadise Peipsi järwe suure wee tõttu, mis kunni kesksuveni kestis, ikaldas Peipsi-äärsefel põllumeestel suuremalt

osalt wiljasaak, eriti just taliwilja saak. Nõnda tuli seisukord, et paljudel põllumeestel Peipsi ääres rukkikulwi ajal ei olnud mitte rukkiseemet ja kohalik Wiru maakonnawalitsus oli kohustatud seda muretsema. Et Wiru maakonnawalitsusel omal ka ei olnud seemet anda, siis pööras ta Wabariigi Walitsuse poole palwega anda neile riigi arwel peetawate mõisade seemnerukkid maha külwamiseks. Wabariigi Walitsus andis 1500 puuda rukkiseemet. Selle wilja eest ei olnud põllumeestel mitte kohe raha maksta ja kuna Wiru maakonnawalitsusel ka eelarwes ei olnud sarnast summat, siis pööras ta jälle Wabariigi Walitsuse poole palwega, et saaks antud ilma protsentideta laenu selle wõla kustutamiseks. Neil põhjustel esitas Wabariigi Walitsus Riigikogule käesolewa seaduseelnõu ja rahaasjanduse komisjon, seda seaduseelnõu läbi waadates, leidis selle põhjendatud olewat ja otsustas ka Riigikogule wastuwõtmiseks ette panna. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seda seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

10. Seadus wäike- maapidajate rendilepingute pikendamise seaduse muutmise kohta. Päewakorral. Kodukorra § 47 põhjal otsustab Riigikogu, kas selle seaduseelnõu arutamisele asuda wõi teda komisjoni anda. Selle kohta on sõna

kahel poolt ja kahel wastu.

A. Palwadre (sd.): Oleks kõigeõigem ja otstarbekohasem, et kewadeks eriseadusega saaks kindlustatud wäikemaapidajate seisukord. Seda on ka juba ammu lubatud ja maaseaduse komisjonis on wist wastaw seadus arutuselgi. Kuid ei wõi siiski kindel olla, et kewadeks wäikemaapidajate olukord saaks eriseadusega reguleeritud. Ei ole aga otstarbekohane selle küsimuse lahendamist jätta wiimaseks silmapilguks ja asjastuhwituid isikuid rahutuses hoida, kes ei tea, kas rendilepingute pikendamine tuleb wõi mitte? Sellepärast arwas ka meie rühm tarwilikuks õigel ajal sellekohase ettepanekuga Riigikogu tähelpanu selle küsi-

muse peale juhtida. Et asi siiski veel nii kiire ei ole, et tarwis oleks kohe selle seaduseelnõu arutamisele asuda, teen ettepaneku anda seda maaseaduse komisjoni läbi arutamiseks.

Juhataja **A. Kerem:** Muid ettepanekuid ei tehta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

11. Riigikogu kodukorra täiendamise seadus — I lugemisel.

Kodukorra komisjoni aruandja **A. Tupits:** Täna nädala eest tehti kodukorra komisjonile ülesandeks wiie päewa jooksul esineda ettepanekuga rahwaalgatuse korras Riigikogule esitatawate seaduseelnõude arutamise korra kohta. Kodukorra komisjon küsimust läbi kaaludes, waatas kõige pealt kodukorra läbi ja leidis, et seal küsimuse kohta mitte midagi öeldud ei ole, nii et rahwaalgatamise korras sissetulnud seadusi tuleks praegusel korral niisamuti arutada, nagu teisi seaduseelnõusidki kolmel lugemisel, ja nad peaks peale selle ka redaktsiooni komisjonist läbi käima jne. Kuid selle wastu toodi komisjonis ette, et otstarbekohane oleks rahwaalgatuse korras sisseantud seaduseelnõusid arutada esitise korras, sest kolmel lugemisel muutuks ebaloomulikuks, kui eelnõusse sisulisi parandusi hakataks tegema, üksikasju muutma jne. Seega kaotaks rahwaalgatuse ettepanek koguni oma mõtte.

Kodukorra komisjon seadis põhimõtte üles, et rahwaalgatamise korras esitatud seadusi tuleb ainult ühel lugemisel Riigikogus arutada. Teiseks, et Riigikogus need seaduseelnõud peaksid redaktsiooni komisjonist läbi käima ja kolmandaks, et nende seaduste kohta peaks nende wastuwõtmise puhul maksew olema kodukorra nõudmine, et $\frac{1}{4}$ Riigikogu liigetel on õigus nende wäljakuulutamist seisma panna. Kui siis asuti üksikasjalisele kawa wäljatöötamisele, waadati ka läbi Riigikogu walimise, rahwahääletamise ja rahwaalgatamise seadus, kus ka Riigikogu juhatusetele teatawad ülesanded peale on pandud. Siin leiti, et ka rahwaalgatamise seaduses äärmiselt puudulikult on ära tähendatud, kuidas rahwaalgatamise käik peaks sündima. Seal on ette nähtud esiteks, et

Riigikogu juhatusetele esitatakse rahwaalgatamise seadus. Kuid komisjon leidis, et warem kui algatusetele käiguandmiseks allkirju hakatakse koguma, tuleks Riigikogule sellekohane eelnõu ette panna, mida rahwaalgatamisel tahetakse maksma panna, sest Riigikogu juhatus peab järele waatama, kas ta mitte wastolus ei ole põhiseadusega, sest põhiseadus ei luba mitmeid küsimusi rahwaalgatamisel, nagu maksuseadused, wälislepingute kohta käiwad seadused ja veel mitmed teised. Teiseks peab Riigikogu juhatus sel puhul ka waatama, kas rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu mitte haawawaid ütelsi ja kriminaalseaduses ettenähtud keelatud asju ei sisalda. Kõiki neid küsimusi arutades leiti, et tingimata tarwilik on mitte ainult kodukorda täiendada, waid et ka rahwaalgatuse seadust tuleks täiendada. Kuna need küsimused tihedalt seotud on, ei saaks nii lühikese aja jooksul, wiie päewa jooksul, wastawa eelnõuga mitte esineda. Kuna pealegi kõik need muudatused maksma ei saaks hakata praegu arutusolewa algatusseaduse kohta, siis arwas kodukorra komisjon wõimaliku olewat esitada ainult üheainsa paragrahwi, millega tuleks praegumaksawat kodukorda täiendada ja soowitas wõtta seda paragrahwi § 46-daks. Selles paragrahwis on ette nähtud, nagu ma juba rääkis, nimelt, et rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu arutamine sünnib ühel lugemisel ja et enne arutamisele asumist tuleb otsustada, kas ei tuleks eelnõu enne anda komisjoni ja et pärast, kui sel ühel lugemisel sisuline otsus on eelnõu kohta tehtud, et §§ 55, 56, 57 ja 58 maksma jääwad ka niisuguste eelnõude kohta. Nimeetatud paragrahwid kõnelewad sellest, et redaktsiooni komisjonil on õigus keelata parandusi teha ja et need parandused Riigikogus hääletamisele tulewad. Kõige wiimane paragrahw on wast kõigetähtsam. Ta kõneleb sellest, et ühel kolmandikul Riigikogu koosseisust on õigus nõuda, et kõik Riigikogu poolt wastuwõetud seadused teatawa aja wäljel wälja kuulutamata jääks. Käesolewal korral oleks sel ühel kolmandikul wõimalik nii öelda wastupidises korras seadust rahwahääletamisele wiia. Kodukorra komisjoni nimel teen ettepaneku seda täiendust esimesel lugemisel wastu wõtta, kusjuures ma tähendaksin, et komisjonis toonitati, et Riigikogu wõib selle täienduse kiires korras wastu wõtta ja maksma

panna, kuna ta ainult sisemist Riigikogu elu puudutab.

K. Wirma (sd.): Nagu aruandja tähendas, leidis kodukorra komisjon, et praeguses rahwaalgatamise seaduses ette nähtud kord ei kindlustaks mitte seda, et seaduseelnõu, mis rahwaalgatamise korras Riigikogule esitatakse, õigel kujul sisse tuleb. Kuid seda uut korda, mis kõigiti üksikasjaliselt ära näitaks, kuidas rahwaalgatamise korras seaduseelnõusid peaks esitatama, ei tarwitseks mitte kiire korras maksma panema hakata, sest see ei saaks olla maksew juba sissetulnud rahwaalgatamise korras seaduseelnõu käsitamise kohta ja seda peaks wõima lahendada nende seadustega, mis juba olemas on. Aga siiski, ühe osa sellest uuest korrast peab enne wastu wõtma, kui meie selle rahwaalgatamise korras esitatud seaduse arutamisele läheme. Kui see kodukorra täiendamine, mida aruandja ette kandis, saaks wastu wõetud, siis muretsetakse selgus selles, et rahwaalgatamise korras esitatud seadused ühe lugemise korras kas wastu wõetakse wõi tagasi lükatakse. Praegune kodukord näeb ette seaduseelnõude arutamise kolmel lugemisel. Sellepärast, enne kui rahwaalgatamise korras sisseantud seaduseelnõu, mis täna ka päewakorras on, arutamise alla wõtta, tuleks otsustada ära see kord, kuidas neid seadusi arutada ja nende kohta otsuseid teha. Seda küsimust käsitades, seletas komisjoni enamus, et see on täiesti isenesest mõistetaw, et see kord, mille põhjal, mille alusel meie hakkame arutama rahwaalgatamise korras sisseantud seadust, et see kord peab enne saama kindlaks määratud, kui sisuliselt rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu kohta otsuseid teha. Sellest oleks pidanud järeldama ka seda, et see seaduseelnõu, mis täna järgmiseks päewakorra-punktiks on, mitte päewakorras ei saaks enne esineda, kui see kord on juba Riigikogus seaduslikult maksma pandud. Ma seletasin isiklikult juba komisjonis, et meil wõib teistsuguseid arusaamisi olla, ja tegelikult see asjaolu, et tähendatud rahwaalgatamise korras esitatud algkooli seaduseelnõu püsib tänases päewakorras, tõendab seda, mida mõnelt poolt ka weel kuulda lastakse, et see kodukorra täiendus wõib minna oma rada, kuna selle rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu arutamine wõib oma rada minna. Nagu juba tähendasin, oli kodukorra komisjonis

see arwamine, et Riigikogus peaks niisugune arusaamine walitsema, et küsimus, mille arutamise kohta alles korda luuakse, enne päewakorda ei peaks tulema, kui kodukord selles asjas on otsustatud.

Mina tahaks eriti tähelpanu selle peale juhtida, et selles asjas mitte täielik selgus ei walitse. Peale selle küsimuse on weel üks teine küsimus lahendamata. Mina tegin kodukorra komisjonis ettepaneku, et kui kodukorda täiendada, siis olgu seal ka selgesti ära öeldud, mis moodi küsimust arutatakse: kas Riigikogu juhatus poolt sisseantud seaduseelnõu seadusele wastab wõi mitte. Täna päewakorras nägime meie kristliku rahwaerakonna rühma niinimetatud esitist — ma ütlen meelega „niinimetatud“ sellepärast, et mulle mitte selge ei olnud, et see esitis oli. Õnneks said nad ise ka aru, et see „niinimetatud“ esitis oli ja wõtsid ta õigel ajal päewakorrast ära. Aga see on jälle üks tõendus, et meil walitseb wäga kirju arusaamine asjadest ja et esitatud kodukorra täiendus küsimust ei lahenda, kes rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu seaduslikkuse kohta lõpuotsuse teeb, siis on see kodukorra täiendus puudulik.

Teisel lugemisel teen täiendawa ettepaneku, õigem, kordan seda ettepanekut, mille kodukorra komisjonis tegin, nimelt: enne kui rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu arutamisele minnakse, peab otsustatud saama wormiline osa. Ma juhin Riigikogu liigete tähelpanu selle peale, et põhiseaduses, kus on käsitatud ka seadused rahwaalgatamise korras, on öeldud, et rahwaalgatamise alla ei käi igasugused eelarwed, sõjakuulutamised, muuseas maksuseadused. Wõttes rahwaalgatamise korras esitatud seaduseelnõu Riigikogus arutamisele, wõiwad lahkarwamised tulla: kas Riigikogu juhatus on erapooletult kaalunud, et esitatud seadus on maksuseadus ja ümberpöördukt. Riigikogu ise on põhiseaduse järele see, kellel otsustamise õigus ja tema kodukorras peab öeldud olema, kuidas Riigikogu kaalub esitatud seaduseelnõu wormilisest küljest. On Riigikogu arwamisel, et Riigikogu juhatus peab wormiküsimuse lõplikult otsustama, siis ei wasta see põhiseadusele, sest Riigikogu ei saa oma kohuseid mõnele teisele asutusele delegeerida. Igatahes kardan ma, et see küsimus on, mille juures tulewikus palju arusaamatusi wõib tekkida, kui seda kodukorras ei lahendata.

Seda pidasin ma tarwilikuks Riigikogule teatada. Teisest küljest aga arwan, et järgmine päewakorra-punkt peaks isenesest päewakorrast ära jääma, senni kui see kodukorra osa, mida nüüd parandatakse, seaduslikku jõusse astub.

Juhataja A. Kerem: Aruandja poolt on ettepanek tehtud seadus I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

12. Rahwaalgatuse nõudmine algkoollide-seaduse muutmise kohta. Kodukorra § 47 põhjal otsustab Riigikogu, kas seda komisjoni anda wõi tema arutamisele asuda. (Wahelhüüe pahemalt poolt: See paragrahw on ju alles wastu wõtmata. Päewakorrast ärajätta!) Ettepanek on tehtud seda küsimust päewakorrast ära jätta. (Wahelhüüe: Miks Riigikogu juhatus selle siis päewakorda wõttis?)

Abiesimees K. Wirma: Siin küsitakse, miks juhatus selle küsimuse päewakorda wõttis. Riigikogu juhatus oli kohustatud seda päewakorda wõtma, sellepärast, et Riigikogu määras selle küsimuse arutamiseks 5-päewalise tähtaja.

Juhataja A. Kerem: On ettepanek seda küsimust päewakorrast ära wõtta. Teisi ettepanekuid ei tehta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

(Juhataja kohale asub abiesimees **K. Wirma**.)

Juhataja K. Wirma: Arutusele tuleks Petseri maakonnawalitsuse sõja-aegsete riigiwõlgade kustutamise seadus, kuid materjaalide puuduse pärast läheb Riigikogu järgmise päewakorrapunkti juurde.

13. Maamaksu tõstmise seadus Petserimaal ja Naroo-wa-tagustes waldades — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Kerem** (loeb): Maamaksu tõstmise seadus Petserimaal ja Naroo-wa-tagustes waldades.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): § 1. Maamaksu tõstetakse Petserimaal 13 marga pealt 40 marga peale ja Naroo-wa-tagustes waldades 6 marga pealt 30 marga peale iga tarwe- ja metsamaatiinu pealt.

K. Koemets (töer.): Teen ettepaneku § 1. esimeses lauses „40 marga“ asemele wõtta „60 marga“. Motiivid kandsin ette teisel lugemisel.

Juhataja K. Wirma: Panen rkl. Koemets'a paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on 27 häälega 22 wastu wastu wõetud. Panen nüüd § 1 ühes wastu wõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): § 2. Selle seadusega kaotawad oma maksu 31. detsembril 1920 a. seaduse nr. 29 („Riigi Teataja“ nr. 4 — 1921 a.) § 4 lit. e ja g ettenähtud maksumäärad.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): § 3. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1923 a.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud. — Sõna on hääletamise motiivide kohta rkl. Kerem'il.

A. Kerem (rhw.): Ma ei wõtnud sõna komisjoni aruandjana, tahan sõna wõtta isiklikult hääletamise motiivide kohta. Rhs. Koemets'a poolt tehti ettepanek maamaksu Petserimaal „40“ marga pealt „60“ marga peale tõsta, seega kõrgemaks kui kusagil mujal Eestis. Ma ei saa aru, missugused on need motiivid, mis sunniwad sarnaselt talitama. Miks siis ainult üksi Petserimaal maamaksu nõnda kõrgeks tõstetakse, miks mitte samuti ka Naroo-wa-tagustes waldades. Petserimaal, kus alles sõja tagajärgede all kannatatakse, maamaksu nõnda kõrgeks tõsta ei ole õiglane, ja mina isiklikult ei saa selle seaduse poolt mitte hääletada. Meie seadusandlus ei tohi mitte juhusline olla, waid peab kindla-jooneline olema.

Juhataja **K. Wirma**: Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on poolt saanud 25, vastu — 25 häält. Sellega on seadus tagasi lükatud.

Riigikogu läheb eelmise päewakorrapunkti juurde tagasi.

14. Petseri maakonnawalitsuse sõjaaegsete riigiwõlgade kustutamise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Kerem** (loeb): Petseri maakonnawalitsuse sõjaaegsete riigiwõlgade kustutamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **A. Kerem** (loeb): § 1. Wabadussõja ajal riigikassalt saadud ja senni weel tasumata Petseri maakonnawalitsuse laenu kolmesaja kolmekümnekaheksatuhanda marga suuruses kustutatakse maha.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **A. Kerem** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wäljakuulutamise „Riigi Teatajas“.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **A. Kerem**: Teen ettepaneku seda seadust maksuma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: Panen aruandja poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

15. Maaseaduse § 23 täiendamise seadus — III lugemisel. Maaseaduse komisjoni aruandja **J. Zimmerman** (loeb): Maaseaduse § 23 täiendamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): Maaseaduse § 23 täiendatakse järgmiste märkustega:

Märkus 1. Põllutööministril on õigus jagamisele määrata:

- 1) metsamaid, mis põllumajandusliks otstarbeks kõlblikud,
- 2) lahusolewaid metsatükke,
- 3) piiriõiendamiseks ja linnade ning alewite piiride laiendamiseks tarwilikka metsamaid.

Märkus 2. Kõlbliku metsamaa ümbermuutmise põllumajandusliselt kasutatawaks maaks (märkus 1-se p. 1) on lubatud ainult sel tingimisel, et wastaw arw tiinusid saaks metsakultuuri alla wõetud, nii et üldine metsapind riigis selle läbi ei kahaneks.

Teisel lugemisel on vastu wõetud märkus 2. sõnad „kõlbmata maad“, nii et kogu märkus oleks kõlanud järgmiselt: „Kõlbliku metsamaa ümbermuutmise põllumajandusliselt kasutatawaks maaks (märkus 1-se p. 1) on lubatud ainult sel tingimisel, et kõlbmata maad wastaw arw tiinusid saaks metsakultuuri alla wõetud, nii et üldine metsapind riigis selle läbi ei kahaneks.“

A. Kerem (rhw.): Mina isiklikult tegin teisel lugemisel selle ettepaneku, arwesse wõttes neid motiive, mis Riigikogus teisel lugemisel arutusel olid. Kuid pärast selgus, et selles seaduses wastawaid parandusi tehti ja seda arwesse wõttes ei tahetud neid sõnu sisse wõtta, mis pärast teen ettepaneku märkus II nimelt kaks sõna „kõlbmata maad“ wälja jätta.

Juhataja **K. Wirma**: Siin on paranduseks ette pandud märkus II-st kolmandast reas, kus on öeldud, et „kõlbmata maad“ wastaw arw tiinusid saaks metsakultuuri alla wõetud, sõnad „kõlbmata maad“ wälja jätta. Palun neid, kes on selle poolt, et sõnad „kõlbmata maad“ saaks wälja jäetud, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud. Siis palun neid, kes selle seaduse sisu wastuwõtmise poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Seaduse

sisu on nähtawa enamusega wastu wõetud. Niiud panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

Et aga aruandjat selle päewakorrapunkti kohta kohal ei ole, siis läheb Riigikogu 16. päewakorra-punkti juurde.

(Juhatama hakkab abiesimees **A. Kerem.**)

16. Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas wastuwõetud laewaõnnetuse korral tööpuuduse eest maksetawa kahjutasu kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **A. Schulbach** (loeb): Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas wastuwõetud laewaõnnetuse korral tööpuuduse eest maksetawa kahjutasu kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 1. Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas (15. juunist kuni 15. juulini 1920 a.) wastuwõetud konwentsiooni eelnõu tööpuuduse kahjutasu maksimise kohta laewaõnnetuse korral — tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 2. § 1-ses tähendatud konwentsioon ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Peale III lugemise panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

17. Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas wastuwõetud merimeestele töömuretsemise wahetalituse kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **A. Schulbach** (loeb): Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas wastuwõetud merimeestele töömuretsemise wahetalituse kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 1. Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas (15. juunist kuni 15. juulini 1920 a.) wastuwõetud konwentsiooni eelnõu merimeestele töömuretsemise wahetalituse kohta — tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 2. § 1-ses tähendatud konwentsioon ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Peale III lugemise panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

18. Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas wastuwõetud merilaewanduses tööjõuna tarwitatawate laste wanaduse alammäära kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **A. Schulbach** (loeb): Teise rahwuswahelise töökongwerentsi poolt Genuas wastuwõetud merilaewanduses tööjõuna tarwitatawate laste wanaduse alammäära kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb):
§ 1. Teise rahwuswahelise töökonwentsi poolt Genuas (15. juunist kuni 15. juulini 1920 a.) wastuwõetud konwentsiooni eelnõu laste wanaduse alammäära kohta, millest peale nende tööjõudu merilaewanduses tarwitada wõib, — tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb):
§ 2. § 1 tähendatud konwentsioon ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Peale III lugemist panen käesolewa seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Käesolew seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

19. Rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega ühinemise seadus — II lugemisel.

Wälisasjade komisjoni aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): Rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega ühinemise seadus.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürgenstein** (loeb):
§ 1. Liituda nowembrikuu kolmekümnendal päewal aastal ükstuhat üheksasada kakskümmend Madriidis tehtud rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega — Arrangement concernant les abonnements aux journaux et publications périodiques — ning selle kokkuleppe täitmismäärustikuga — Règlement d'exécution.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürgenstein** (loeb):
§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Et päewakorrapunkt 15. kohta aruandjat kohal pole, siis ei saa teda arutamisele wõtta. Sellega oleks päewakord läbi.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 6.25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abiesimees **A. Kerem**.

Abisekretäär **W. Pezold**.

